

Smittevernveileder for valggjennomføring under covid-19-utbruddet

Innhold

Overordnet	2
Hensikt og målgruppe	2
Retten til å stemme	2
Ansvar	2
Smittesporing – valgapparatets rolle	3
Om viruset, sykdommen og smitemåte	4
Smitteforebyggende tiltak	4
Redusert kontakt mellom personer	4
Valglokalene	5
Holde avstand i valglokalet	5
Organisering av kø	5
Velgere med behov for assistanse	5
God hygiene	5
God hånd- og hostehygiene	5
Godt renhold	6
Munnbind	6
Ventilasjon og lufting	6
Personer som er syke skal holde seg hjemme	7
Velgere i karantene	7
Velgere med nyoppståtte luftveissymptomer og/eller sykdomsfølelse	7
Velgere i isolasjon	7
Valgmedarbeidere som er i isolasjon, i karantene eller har nyoppståtte luftveissymptomer	8
Ved oppstått sykdom mens valgmedarbeideren er til stede i valglokalet	8
Velgere i risikogrupper	8

Overordnet

OPPSUMMERING

- Valget kan gjennomføres
- Ingen syke kan være i stemmelokalene, men det skal tilrettelegges for at alle får stemt.
- Kontaktreduserende tiltak i alle ledd for å sørge for avstand
- Kommunene må sørge for godt renhold og god hygiene

Hensikt og målgruppe

Veilederen er utarbeidet etter mal fra Folkehelseinstituttet publisert 13. oktober 2020 og gjelder for gjennomføringen av stortings- og sametingsvalget i 2021.

Hensikten med veilederen er å anbefale tiltak som sikrer at alle velgere kan få stemt ved valget, og å forebygge smitte i gjennomføringen av valget. Det er avgjørende at kommunene tilrettelegger for møtet med velgerne på en god måte. For å sikre at alle som ønsker det får brukt stemmeretten sin, må det tilrettelegges for at også velgere i karantene og isolasjon får mulighet til å stemme. Det er fremmet et lovforslag om midlertidige endringer i valgloven som åpner for dette, men dette er ikke vedtatt i Stortinget ennå. Smittevernveilederen vil på disse punktene måtte ansees som midlertidig inntil Stortinget har behandlet forslagene, etter dette vil veilederen bli oppdatert.

Man kan aldri gardere seg helt mot smitte og smitte kan oppstå til tross for iverksatte tiltak. Dersom smitteforebyggende tiltak følges, reduseres risikoen. Denne veilederen beskriver hvordan kommunene og fylkeskommunene kan løse sine oppgaver knyttet til gjennomføring av valg, samtidig som smittevern ivaretas på en forsvarlig måte.

Rådene må sees i sammenheng med gjeldende nasjonale og ev. lokale råd og anbefalinger fra helsemyndighetene.

Retten til å stemme

Allmenn og lik stemmerett uten forskjellsbehandling er en grunnleggende rettighet i nasjonal og internasjonal rett¹. Rettighetene etter Grunnloven og Norges folkerettslige forpliktelser innebærer at myndighetene må sikre at alle personer med stemmerett har mulighet til å stemme også under covid-19-pandemien. Myndighetene må strekke seg langt for å tilrettelegge for at alle velgere får brukt stemmeretten sin.

Ansvar

Kommuner er forskjellige og det vil kunne være lokale variasjoner i smittenivået. Alle skal likevel sikre at valget gjennomføres i tråd med regelverket, og at alle velgere som ønsker det får stemt. De tiltakene og anbefalingene som gis i denne veilederen gjelder alle kommuner, men må tilpasses lokale forhold.

- Alle har et individuelt ansvar for å utøve godt smittevern under covid-19-utbruddet. Det betyr at de tre hovedprinsippene for smittevern som er beskrevet i denne veilederen, må overholdes av alle som har en rolle i valget.

- Et godt samarbeid mellom valgmedarbeidere, velgere og andre som har oppgaver knyttet til valggjennomføringen, må opprettholdes.
- Kommuner og fylkeskommuner må i god tid før valget skaffe en oversikt over hvilke personer og virksomheter som har oppgaver knyttet til valggjennomføringen.
- Alle som er involvert i gjennomføringen av valget må få informasjon om smitteverntiltakene som gjelder, og må inkluderes i beredskapsplaner. Informasjonsmaterieell om covid-19 finnes på både [Folkehelseinstituttets](#) og [Helsedirektoratets](#) nettsider.
- Kommunene og fylkeskommunene må gjøre en risikovurdering av arbeidsmiljøet for de som arbeider med valget, enten som administrativt ansatte eller som innleide valgmedarbeidere. Basert på risikovurderingen skal arbeidsgiver utarbeide en plan og iverksette tiltak for å hindre smittespredning. Dette er særlig viktig i valggjennomføring, der svært mange mennesker er involvert over en kort periode. Les mer om risikovurdering på [Arbeidstilsynets nettsider](#).
- Arbeidsgiver har ansvar for å sikre tilgang på beskyttelsesutstyr i de tilfellene det er nødvendig, samt nødvendig opplæring i bruken av dette. Se avsnitt om velgere i isolasjon.
- For ansatte som tilhører grupper med [høyere risiko](#) for alvorlig forløp av covid-19, bør det gjøres en individuell vurdering av behov for tilrettelagt arbeid.

Se også [covid-19-forskriften](#) og [tilhørende beslutninger og veiledning](#).

Smittesporing – valgapparatets rolle

Det er kommunehelsetjenesten som har ansvar for oppfølging rundt tilfeller med bekreftet covid-19 (smittesporing), og som skal varsle kommunen og fylkeskommunen dersom ansatte eller andre medarbeidere får bekreftet smitte. Kommunen og fylkeskommunens bidrag er like fullt av stor betydning:

- Kommunen og fylkeskommunens skal kunne hjelpe med oversikt over nærkontakter. Dette omfatter å ha oversikt over hvem som har jobbet hvor og til hvilken tid.
- Kommunen og fylkeskommunens ledelse må samarbeide med kommunehelsetjenesten om hvem som skal informere de ulike gruppene (velgere, ansatte og andre relevante) og på hvilken måte. Det er viktig å inkludere vikarer og midlertidig ansatte i informasjonsformidlingen, samt personer i andre kommuner som er tilknyttet virksomheten der det har oppstått smitte.
- Kommunen og fylkeskommunen må informere kommunehelsetjenesten om behov for tolk.
- Alle involverte berørte ønsker mye informasjon, og behovet må balanseres mot taushetsplikt og personvern hensyn.

Å stemme er en handling der velgeren stort sett er alene. Velgeren skal være alene når selve valget tas. Før og etter dette vil velgeren møte valgmedarbeidere som viser og informerer hvor velgeren skal gå, sjekker velgerens legitimasjon og krysser av i manntallet. Denne prosessen tar kort tid, og det er lite kontaktpunkter med andre personer.

Det vil derfor være mulig å gjennomføre valget på en slik måte at velgere ikke vil falle under kriteriene som [nærkontakter](#). Avstand og tidsbruk er sentralt her. Det skal være mulig å stemme uten å være nærmere andre enn 1 meter, og man skal kunne gjøre det på kortere tid enn 15 minutter. Fordi sannsynligheten for å være nærkontakt er så liten, og hensynet til hemmelig valg tilsier det, skal velgere som møter opp for å stemme ikke registreres for mulig smittesporing. Dette betyr at det er særlig viktig at det er tilstrekkelige ressurser til å påse at alle anbefalinger om smitteverntiltak følges.

Om viruset, sykdommen og smittemåte

Covid-19 forårsakes av viruset SARS-CoV-2, i dagligtale ofte kalt nytt koronavirus. Viruset kan forårsake luftveisinfeksjon av varierende alvorlighetsgrad. Symptomer på covid-19 kan være milde og vanskelige å skille fra andre luftveisinfeksjoner. Man regner med at viruset kan smitte 1-2 døgn før symptomstart. Smittsomheten er størst idet symptomene oppstår. Dette er også grunnen til at det er viktig å være oppmerksom på symptomer som er nye, mens restsymptomer etter gjennomgått luftveisinfeksjon er av mindre betydning for smittsomhet.

Det smitter hovedsakelig via dråpesmitte, der virus fra luftveiene til en syk person spres med små dråper ved for eksempel hosting og nysing, og videre til en annen persons luftveier. Smitte kan også forekomme dersom man får dråper fra luftveiene på hender eller gjenstander som andre tar på og derfra overfører viruset til slimhinner i øyne, nese eller munn (kontaktsmitte).

Viruset tåler ikke såpe og vann, heller ikke desinfeksjon med alkohol eller temperaturer over 60 °C. I tillegg blir viruset raskere inaktivert utendørs.

Mer [informasjon om koronaviruset og sykdommen](#) finnes på Folkehelseinstituttets nettsider.

Smitteforebyggende tiltak

Dersom smitteverntiltak som foreslått her er gjennomført, vil smittespredningen bli begrenset. Det er viktig å bruke tiltak som er tilpasset ulike situasjoner, men det er ikke nødvendig å legge til ytterligere tiltak enn de som er beskrevet her. Formålet med rådene er å redusere risiko for smitte med covid-19.

De grunnleggende smitteverntiltakene er:

1. Syke personer skal holde seg hjemme
2. God hånd- og hostehygiene og godt renhold
3. Holde anbefalt avstand til andre enn sine nærmeste og generelt redusert kontakt mellom personer

Redusert kontakt mellom personer

Redusert kontakt med andre er et tiltak som vil minske risiko for smitte fra personer som ikke enda har utviklet symptomer eller vet at de er smittsomme. For å oppnå dette kan man øke avstand mellom personer og redusere antall personer som samles.

Den smittevernfarende anbefalingen er å holde minst en meters avstand mellom friske personer i alle situasjoner, med unntak av de man er i nærkontakt med til vanlig. Bakgrunnen for dette er rekkevidden for dråpesmitte. Se Folkehelseinstituttets nettsider for utfyllende [informasjon om smittemåte](#).

En meters avstand reduserer risikoen for smitte, men utelukker ikke at smitte kan skje. Hvor lenge man oppholder seg sammen med en smittet person har betydning for risikoen. Det er viktig at kontaktreduserende tiltak opprettholdes i alle situasjoner og i alle ledd i møter mellom velgere, valgmedarbeidere, ansatte og andre. Erfaringsmessig er det lett å glemme disse tiltakene i mer uformelle situasjoner, som i pauser, transport til og fra, sosiale sammenkomster utenfor arbeidsstedet o.l.

Valglokalene

Valglokalenes utforming vil være viktig for å sikre en forsvarlig gjennomføring. Lokaler med mulighet til separat inn- og utgang er en fordel for enklere logistikk. Der det ikke er mulig med separat inn- og utgang må kommunen sette inn andre tiltak for å sikre at ikke velgere møter andre velgere i døren, for eksempel ved at en medarbeider organiserer velgere som skal ut og inn. God ventilasjon og størrelsen på lokalet har også betydning. Det må gjøres vurderinger av hvor mange personer som kan være inne i lokalet samtidig. Det anbefales at kommunene har kontakt med kommunelegen i disse vurderingene.

Holde avstand i valglokalet

Kommunene må tilrettelegge lokalene sine på en slik måte at velgerne kan gå inn i lokalet, stemme og gå ut igjen fra lokalet uten å måtte være nærmere andre personer enn minimum 1 meter. Tiden velgeren bruker inne i valglokalet bør være mindre enn 15 minutter.

For å få til dette er god informasjon til velgeren i forkant av stemmingen viktig, slik at velgerne vet hva de skal gjøre. Det bør også arbeides med å gjøre prosessen i valglokalet så forståelig som mulig. God skilting, ledeteip og/eller skillebånd kan brukes til dette. Innendørs kø bør unngås.

Organisering av kø

Det er viktig at køen til valglokalet organiseres på en god måte, og at køen så langt som mulig er utendørs. Kommunen må sikre at alle velgere som står i kø kan holde nødvendig avstand til andre velgere. Ettersom det kan tenkes at en velger må stå i kø over noe tid, vil kravene til avstand i køen være ekstra viktig for å redusere risikoen for å bli smittet. I noen lokaler og på noen tidspunkter er det svært liten kø. Når det utvikler seg kø, må kommunen ha egne medarbeidere som passer på køen.

Velgere med behov for assistanse

Noen velgere har behov for assistanse når de stemmer. Når assistanse gis, bør det så langt som mulig holdes 1 meters avstand. Tiden som brukes på å gi assistanse vil i all hovedsak være under 15 minutter, og fysisk kontakt mellom velger og valgfunksjonær bør unngås så langt som mulig. Kommunene bør så langt det er mulig sørge for at velgere som trenger assistanse kan avgi stemme på et sted der det er mulig å holde avstand. Dette kan for eksempel være bak et skjerm Brett, i et tilstøtende rom eller utenfor valglokalet.

Dersom det ikke er mulig å holde minimum 1 meters avstand, bør man følge de gjeldende råd om bruk av personlig beskyttelsesutstyr så langt som mulig.

Valgloven åpner nå opp for at velgere som på grunn av psykisk eller fysisk funksjonsnedsettelse ikke kan stemme alene, selv kan velge å peke ut en hjelper som skal bistå vedkommende uten at en valgfunksjonær er til stede i valgavlukket.

God hygiene

God hånd- og hostehygiene

God hånd- og hostehygiene reduserer smitte ved alle luftveisinfeksjoner, også smitte med covid-19. Hygienetiltak bør utføres hyppig av alle, uavhengig av kunnskap om egen og andres smittestatus.

Det er viktig å understreke at selv om kommunen har en plikt til å tilby håndsprit, er det ikke et krav at velgeren bruker dette. Det er altså ikke mulig å avvise en velger på grunnlag av at vedkommende ikke vil bruke håndsprit.

Det må tilrettelegges for god håndhygiene blant velgere og valgmedarbeiderne. Tilgjengelighet og plassering av håndhygienefasiliteter er viktig for etterlevelse av rådene. Fasilitetene bør være godt synlige og tilgjengelige der hyppig kontakt mellom mennesker finner sted.

Eksempler på områder der det er viktig å ha mulighet for håndhygiene er:

- Fellesområder (toaletter, resepsjon mv.)
- Ved inngang og utgang
- På steder der det inntas mat og drikke (spiserom, kantine mv.)
- Andre områder med mye aktivitet og der det er mange felles kontaktpunkter

Se [informasjon om håndhygiene](#) på Folkehelseinstituttets nettsider.

Annet:

- Unngå berøring av ansiktet.
- Host i albuekroken eller i et papir som kastes. Vask hender etterpå.

Godt renhold

Koronavirus fjernes enkelt ved manuell rengjøring med vann og vanlige rengjøringsmidler. For utdypende informasjon om renhold, se [Rengjøring til sektorer utenfor helsetjenesten](#).

Kommunene og fylkeskommunene må gå gjennom rutiner og lokale renholdsplaner, og vurdere om det er nødvendig å lage tilpasninger (organisering, ansvar og ressursbehov). Dette gjelder både renhold på steder der velgerne møter opp, og for lokaler som benyttes av valgmedarbeidere og omfatter også felles utstyr. Det er ikke nødvendig å bruke ekstra beskyttelsesutstyr ved rengjøring. Vask hender etter at rengjøring er utført, også hvis man har brukt hansker.

Så lenge god håndhygiene ivaretas før og etter bruk av utstyret, vil risikoen for smitte være lav. Det er per i dag lite som tyder på at papir er en relevant smittevei, og god håndhygiene anses som tilstrekkelig tiltak ved håndtering av stemmesedler og annet papir.

Munnbind

Bruk av munnbind er anbefalt i visse situasjoner i områder med økende eller høyt smittepress når det ikke kan holdes avstand. Hvis det innføres nasjonale eller lokale råd om at munnbind skal brukes, vil det også kunne gjelde for valget. Det kan være nødvendig å fjerne munnbindet for at valgmedarbeideren skal kunne identifisere velgeren. Råd for korrekt håndtering av munnbind må da følges.

Se generelle råd i artiklene [Håndhygiene, hostehygiene, rengjøring og klesvask](#) og [Munnbind og visir i befolkningen](#) på Folkehelseinstituttets nettsider.

Ventilasjon og lufting

Generelt anbefales det å sikre god ventilasjon i lukkede omgivelser og tette rom. I tette rom uten ventilasjonssystem, anbefales det å lufte regelmessig. For øvrig bør bruk og vedlikehold av ventilasjon følge vanlige rutiner.

Dersom det er mulig å tilrettelegge for stemming utendørs på en god måte, kan det være et godt alternativ. Folkehelseinstituttet har utarbeidet utfyllende [informasjon om inneklimate og risiko for smitte av covid-19 med råd om ventilasjon \(pdf\)](#).

Personer som er syke skal holde seg hjemme

Det viktigste smitteverntiltaket er at syke personer skal holde seg hjemme. I valggjennomføring har dette betydning både for valgmedarbeidere og for velgere. Det må likevel tilrettelegges for at alle velgere har mulighet til å stemme.

Velgere i karantene

Velgere som er i karantene skal ikke stemme ved et ordinært valglokale.

En person som blir pålagt karantene, er i utgangspunktet frisk, men har vært i en situasjon der hun eller han kan ha blitt smittet og har derfor større risiko for å være smitteførende. Av den grunn er det egne regler for personer i karantene.

Personer i karantene kan gå ut for å stemme uten å bryte reglene i covid-19-forskriften, så lenge de unngår nærkontakt med andre og ikke bruker offentlig transport.

Hvis det er mulig, bør velgere i karantene vente med å stemme til de er ute av karantene. Dette reduserer risiko for smitte ytterligere, og innebærer en trygghet for valgmedarbeidere og øvrige velgere.

Kommunen må imidlertid legge til rette for at velgere i karantene kan møte opp ved egne tilpassede valgsteder og stemme der. Valgstedene skal være adskilt fra steder der øvrige velgere stemmer. De kan gjerne være utendørs og eventuell kø bør være utendørs. Valgmedarbeidere som må være nærmere velgere enn minimum 1 m i enkelte situasjoner, som for eksempel ved assistanse, bør bruke personlig beskyttelsesutstyr. Fysisk barriere som glassluke er hensiktsmessig der det er mulig. Dette er en forsterkning av tiltak som kan være nyttige i alle valglokaler, men som blir viktigere når det er større sannsynlighet for at noen av velgerne faktisk er smittebærende.

Eksempler på egnede løsninger kan være drive-in stemming, stemmebuss eller et særskilt valglokale som er tilpasset velgere i karantene. Det er også mulig å ta imot stemmer utenfor ordinære valglokaler, men da på et sted øvrige velgere ikke må passere.

Kommunen kan også ta imot stemmer hjemme hos velgere i karantene om det vurderes som mer hensiktsmessig. Velgere i karantene som ikke kommer seg til et valglokale grunnet forbud mot å ta kollektivtransport, må stemme hjemme.

Velgere med nyoppståtte luftveissymptomer og/eller sykdomsfølelse

Symptomene på covid-19 kan være milde og vanskelige å skille fra andre luftveisinfeksjoner.

Personer med nyoppståtte luftveissymptomer og/eller sykdomsfølelse skal ikke stemme i ordinære valglokaler. De bør holde seg hjemme til allmenntilstanden er god og følge gjeldende anbefalinger for testing. Først når de føler seg friske og er feberfrie og et eventuelt testresultat er negativt, kan de stemme i ordinære valglokaler. Hvis de ikke har mulighet eller tid til å vente med å stemme, skal disse velgerne stemme på samme måte som velgere i karantene. Kommunene skal sørge for lokal informasjon om hvilke muligheter velgerne har til å stemme når de har nyoppståtte luftveissymptomer og/eller sykdomsfølelse.

Velgere i isolasjon

Personer som er bekreftet smittet med covid-19 skal være i isolasjon. Det samme gjelder personer som er i karantene og utvikler symptomer på covid-19. Velgere som er i isolasjon bør så lenge det er mulig vente med å stemme til de er friske og ute av isolasjon. Den siste perioden før valget må det tilrettelegges for at velgere i isolasjon kan stemme hjemme.

Når en velger i isolasjon stemmer hjemme, bør vedkommende bruke munnbind. Valgmedarbeiderne som kommer for å ta imot stemmen skal også ha på munnbind og øyebeskyttelse. Smitterisikoen vurderes da som lav, fordi det er svært lite behov for kontakt mellom velger og valgmedarbeider. Samlet tidsbruk vil også som regel være lav.

Bruk av smittevernutstyr

Valgmedarbeidere som tar imot stemmer fra velgere i karantene eller isolasjon må ha kjennskap til korrekt bruk av beskyttelsesutstyr. Man kan vurdere å benytte personell som allerede er kjent med dette, for eksempel fra helsetjenesten. De må da forholde seg til de råd som foreligger på det aktuelle tidspunktet hva angår bruk av beskyttelsesutstyr. Se [Bruk av personlig beskyttelsesutstyr](#) på Folkehelseinstituttets nettsider.

Valgmedarbeidere som er i isolasjon, i karantene eller har nyoppståtte luftveissymptomer
Valgmedarbeidere som er i isolasjon eller karantene skal ikke møte opp på jobb. Det er viktig at kommunen har beredskap på ekstra personell for slike tilfeller.

Valgmedarbeidere med nyoppståtte symptomer forenlig med covid-19 skal heller ikke møte på jobb, selv om symptomene er milde. De bør følge gjeldende anbefalinger, [Folkehelseinstituttets nettsider gir oppdaterte råd](#). Det er viktig at kommunene og fylkeskommunene kommuniserer dette tydelig til sitt personell og til valgmedarbeiderne.

Ved oppstått sykdom mens valgmedarbeideren er til stede i valglokalet

Kommunen må ha rutiner for hva som skjer dersom en valgmedarbeider blir syk på jobb.

Vedkommende skal dra hjem så snart det er mulig. Se Folkehelseinstituttets nettsider for [råd om tilstedeværelse på arbeidsplass](#).

Velgere i risikogrupper

Når tiltakene beskrevet i denne veilederen følges, er risikoen for smitte i valglokalene trolig svært lav. Det vil da normalt være forsvarlig også for velgere i risikogruppene å komme til valglokalet for å stemme. Det er viktig med informasjon til velgerne, slik at personer i risikogruppen ikke unnlater å stemme pga. frykt for smitte. Kommunene bør gi ut informasjon om når det normalt er lite pågang i valglokalene, slik at velgere kan planlegge når de skal stemme ut fra dette.

Se Folkehelseinstituttets nettsider for [oppdatert informasjon om personer som kan ha høyere risiko for alvorlig forløp av covid-19](#).